

Prof. Marek Pijarowski
Akademia Muzyczna im. Karola Lipińskiego
we Wrocławiu

Wrocław 11.02.2019

Recenzja rozprawy doktorskiej mgra Adama Banaszaka sporządzona w związku z wszczętym przewodem o nadanie tytułu doktora sztuki muzycznej w dyscyplinie artystycznej dyrygentura przez Radę Wydziału Dyrygentury, Kompozycji i Teorii Muzyki Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku

Pan Adam Banaszak urodził się 3 12. 1988 w Poznaniu. Jest absolwentem Poznańskiej Szkoły Chóralnej Jerzego Kurczewskiego oraz Poznańskiej Szkoły Muzycznej II stopnia im. M. Karłowicza – specjalność organy. Dalsza edukacja muzyczna to studia w klasie dyrygentury symfoniczno-operowej u prof. Marcina Sempolińskiego w poznańskiej Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego zwieńczone dyplomem w 2015 roku. Adam Banaszak brał udział w wielu kursach mistrzowskich prowadzonych m. in. przez Dejana Savica (Opera w Burgas) oraz Bernarda Haitinka podczas Festiwalu Muzycznego w Lucernie. Od 2006 do 2010 roku był stypendystą Funduszu Talenty a w 2011 roku uzyskał Stypendium Artystyczne Miasta Poznania. W 2016 roku otrzymał stypendium Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach prezyzowego programu Młoda Polska. Jest założycielem Orkiestry Kameralnej l'Autunno, z którą wykonał wiele koncertów współpracując ze znakomitymi solistami i kompozytorami. Na szczególne podkreślenie zasługują wykonania "Księżycowego Pierrota" A. Schoenberga, "Historii żołnierza" I. Strawieńskiego a także polskie prawykonania utworów Paerta, Mansuriana, Nono, Rihma. Adam Banaszak dał się poznać również jako bardzo sprawny dyrygent w branży rozrywkowej współpracując m. in. z Janem A.P. Kaczmarkiem, Leszkiem Możdżerem czy Serinem Tankianem. W ramach Polskiej Prezydencji w UE orkiestra l'Autunno pod jego dyрекcją dała galowe koncerty w Brukseli i Berlinie. Z zespołem tym zdobył liczne nagrody m.in. Nagroda TVP – *Dolina Kreatywna*, Nagroda Międzynarodowego Festiwalu Teatralnego Malta – *Nowe Sytuacje*. W ramach swojej praktyki dyrygenckiej przygotowywał orkiestry do koncertów takich artystów jak Jose Carreras, Monserat Caballe czy Placido Domingo. Jego koncerty wielokrotnie transmitowało radio i telewizja m. in. TVP Kultura, TVP II, TVP

Polonia, Polskie Radio II czy Rundfunk Berlin-Brandenburg. Występował na festiwalach Warszawska Jesień, Sacrum profanum, Nostalgia, Malta Festival Poznań. Prowadził koncerty z orkiestrami filharmonicznymi w Częstochowie, Jeleniej Górze, Kaliszu, Koszalinie, Opolu, Szczecinie, Wałbrzychu a także z zespołami symfonicznymi Torunia i Płocka. Współpracował z Operą i Filharmonią Podlaską w Białymstoku, Orkiestrą Akademii Beethovenowskiej oraz Polską Orkiestrą Radiową.

Od początku swojej dyrygenckiej drogi Adam Banaszak ściśle jest związany z gatunkami scenicznymi – operą, operetką i musicalem. W latach 2013-2015 był kierownikiem muzycznym Teatru Muzycznego w Poznaniu. Przygotował tu wiele ciekawych premier m.in. „Hello Dolly” Hermana, „Myszki i wojna” Chesky’ego i serię koncertów Operetkowa Lista Przebojów. W 2015 roku sprawował kierownictwo muzyczne nad entuzjastycznie przyjętym przez krytykę światowym prawykonaniem opery Pawła Mykietyna *Czarodziejska góra*. W 2017 roku zadebiutował w Operze Wrocławskiej dyrygując „Eugeniuszem Onieginem” P. Czajkowskiego. Samodzielnie przygotował tu premierę „Pchły Szachrajki” M. Małeckiego oraz „Krakowiaków i Górali” J. Stefaniego. Przygotowywał także takie pozycje jak „Borys Godunow” M. Musorgskiego, „Faust” Ch. Gounoda, „Fidelio” L. van Beethovena, „Dziadek do orzechów” P. Czajkowskiego czy „Romeo i Julia” S. Prokofiewa. Posiada w swoim repertuarze wszystkie znaczące pozycje operowe i operetkowe wliczając w to także musicale.

Z powyższego opisu działalności dyrygenckiej p. Adama Banaszaka dobitnie widać, iż mimo młodego wieku posiada on na swoim koncie wiele samodzielnie prowadzonych koncertów a szczególnie dzieł scenicznych. Jego pasja twórcza nie ograniczała się tylko do działalności na polu dyrygentury. Dał się on poznać również jako znakomity popularyzator muzyki m.in. poprzez słowne prowadzenia koncertów oraz cieszących się wielką popularnością autorskich programów radiowych i telewizyjnych.

Ocena pracy doktorskiej

Pracę doktorską mgra Adama Banaszaka stanowi dzieło artystyczne – opera „Krakowiacy i Górale” Jana Stefaniego zarejestrowane na nośniku elektronicznym podczas spektaklu 3 maja 2018 roku w Operze Wrocławskiej oraz rozprawa teoretyczna będąca opisem w/w dzieła p.t. „*Krakowiacy i Górale* Jana Stefaniego – konteksty, idee, wybrane problemy interpretacyjne”.

Interpretacja w/w opery Jana Stefaniego ukazuje nam Adama Banaszaka jako dyrygenta dojrzałego i świadomego roli osoby w pełni odpowiedzialnej za każdy muzyczny szczegół prowadzonego przedstawienia. Wyraźnie widoczna na nagraniu jest jego pewność i zdecydowanie w koordynowaniu poszczególnych planów spektaklu. Technika manualna Adama Banaszaka jest niezwykle czytelna i sugestywna co szczególnie w teatrach operowych ma niebagatelne znaczenie. Poprzez swoje zdecydowane wyraziste ruchy nie ma on najmniejszych problemów, aby utrzymać w ryzach cały aparat wykonawczy. Niemalże już doświadczenie operowe pozwala mu skutecznie reagować i dyscyplinować solistów przy jakichkolwiek niezamierzonych odchyleniach od naznaczonych temp, a dokonuje tego w sposób dla niezorientowanych prawie niezauważalny. To nie często spotykana zaleta u młodego kapelmistrza. Doskonale panuje nad wszystkimi wykonawcami stosując proste, ale bardzo skuteczne środki techniki dyrygenckiej. Dokładne analizowanie sposobu dyrygowania, doboru przedtaktów, opisu funkcji poszczególnych rąk wydaje mi się w tym miejscu zbyteczne. Dla piszącego te słowa już po krótkim fragmencie obserwacji oddziaływania dyrygenta na zespół orkiestry i artystów na scenie widać jasno, iż Adam Banaszak jest w pełni ukształtowanym artystą. Oprócz predyspozycji czysto dyrygenckich posiada on jeszcze umiejętność okazywania swojej szczerzej radości wspólnego muzykowania. Uśmiech i akceptacja wysiłku współwykonawców to częsty obraz tego nagrania, i widać, że nie jest to sztuczny zabieg na potrzeby realizowanego przewodu doktorskiego.

Reasumując – dzieło artystyczne, autorska interpretacja i realizacja muzyczna opery J. Stefaniego „Krakowiacy i Górale” przedstawiona przez mgra Adama Banaszaka zasługuje na bardzo wysoką ocenę co z ogromną satysfakcją chciałbym w tym miejscu podkreślić.

Opis dzieła artystycznego

Opis dzieła artystycznego stanowi drugą część pracy doktorskiej mgra Adama Banaszaka i zatytułowany jest „*Krakowiacy i Górale* Jana Stefaniego – konteksty, idee, wybrane problemy interpretacyjne” To wyjątkowo obszerna publikacja zawierająca praktycznie wszystko co można było o tej operze napisać. We wstępie umieszczona została informacja o nowej redakcji tego dzieła dokonanej przez Polskie Wydawnictwo Muzyczne co stało się impulsem dla autora do podjęcia poszukiwań artystycznych, próby opracowania spójnej koncepcji wykonawczej oraz odpowiedzi na pytania o sam utwór – jego genezę, recepcję, miejsce w polskiej i europejskiej literaturze operowej, także w kontekście praktyki wykonawczej. Autor dysertacji podzielił ją na 4 główne tematy: Dzieło, Konteksty, Idee, Interpretacje.

Rozdział **Dzieło** przedstawia genezę powstania dzieła, biografię kompozytora i tło historyczne mające wpływ na treść opery. Następnie zostaje przedstawione libretto wraz z arcyciekawymi wypowiedziami wybitnych autorytetów teatralnych m.in. Dariusza Kosińskiego i Zbigniewa Raszewskiego. Kolejny podrozdział to obszerna analiza dzieła z licznymi przykładami nutowymi w których autor wchodzi głębiej w strukturę jego materii dźwiękowej charakteryzując poszczególne fragmenty opery od strony użycia znanych motywów ludowych tworzących swoisty nastrój skojarzeń krajobrazowych wiejskiego pejzażu. Autor opisał interesująco również tło polityczne podczas prapremierowych przygotowań opery oraz dalsze jej losy i wystawienia w innych miastach Polski.

Rozdział **Konteksty** - autor stwierdza w nim na początku, iż partyturę „Krakowiaków i Górali” w aspekcie pomysłu, formy, stylistycznych rozwiązań rozpatrywać powinniśmy z jednej strony jako wyraz idei i koncepcji Wojciecha Bogusławskiego, który jako dyrektor teatru narzucił swą silną osobowością wyraźną linię rozwoju polskiej sceny operowej. Z drugiej zaś strony wpisują się „Krakowiacy i Górale” w szerszy kontekst związany nie tylko z historią Polski, ale szerzej w tendencje stylistyczne epoki. W ten sposób patrząc spora część decyzji Bogusławskiego wynikał wyłącznie ze względów praktycznych, była trzeźwym osądem doświadczonego dyrektora teatru i człowieka sceny. Trudno się z tą sugestią nie zgodzić. Autor w rozdziale tym sporo miejsca poświęca postaci Wojciecha Bogusławskiego i jego nie do przecenienia zasług dla kultury narodowej. Ukazuje nowy trend w polskiej świadomości narodowej, narodziny prawdziwie polskiej opery nie wolnej oczywiście jeszcze od wpływów włoskich mistrzów tego gatunku. Jak słusznie zauważa, Bogusławski wystawiając właśnie taką sztukę w takim momencie niewątpliwie przyczynił się do powstania nowego mitu, mitu chłopskiej sukmany, następnego po kontuszu „stroju narodowego” a poprzez sceniczne przedstawienie muzycznej charakterystyki obu grup społecznych utrwalił się także artystyczny obraz polskich tańców takich jak mazur, kujawiak, oberek czy krakowiak.

Rozdział **Idee** – w rozdziale tym autor dysertacji opisuje sytuację polityczno-społeczną w Europie i umiejscowienie rodzimego teatru operowego wobec wszechobecnej fascynacji dla oper włoskich. Znow analizuje taktykę poczynań Bogusławskiego zwracając przy tym uwagę także na fenomen „oper wiejskiej”, której „Krakowiacy i Górale” są znakomitym przykładem. Słusznie twierdzi, iż opera ta jest zapowiedzią takich dzieł Moniuszki „Verbum nobile”, „Flis” czy wreszcie „Halka”. Na kilka tygodni przed Insurekcją Kościuszkowską premiera opery w swojej warstwie słownej oraz muzycznej, przepojonej rodzimym folklorem z pewnością

musiała wywoływać silne uczucia patriotyczne. Niewątpliwie wystawienie jej w tym czasie nie jest dziełem przypadku biorąc pod uwagę postawę polityczną Bogusławskiego.

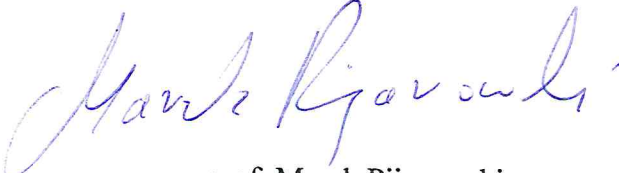
W pierwszej części rozdziału **Inerpretacja** Adam Banaszak przedstawia sylwetkę Karola Kurpińskiego i jego „Zabobon czyli Krakowiacy i Górale”, które jest oparte na prawie identycznym libretcie co dzieło Stefaniego. Bardzo ciekawe jest porównanie ze sobą tych oper ukazujące istotne różnice w konstrukcji obu dzieł. Oczywiście recepcja opery Kurpińskiego była zgoła inna ze względu na uwarunkowania historyczno-społeczne związane z ostatecznym rozbiorem Polski. W kolejnym podrozdziale Autor przedstawia swoje rozwiązania interpretacyjne (artykulacja, frazowanie, dynamika) dając dowód swojej doskonałej znajomości trendów i tendencji wytyczonych przez światowe autorytety w tej dziedzinie – Nicolasa Harnoncourta i Rogera Noringtona. Odnosi się także krytycznie do pierwszego wydania partytury w opracowaniu Władysława Raczkowskiego proponując cały szereg poprawek, które zastosował w kierowaną przez siebie wrocławską premierą tego dzieła. Znajdziemy w tym miejscu szereg przykładów nutowych przedstawiających zmiany sugerowane przez Adama Banaszaka.

Reasumując - opis dzieła artystycznego jest moim zdaniem niezwykle cenną pracą teoretyczną ukazującą jej autora jako osobę poszukującą szerokiej wiedzy na temat przygotowywanej przez siebie premiery „Krakowiaków i Górali” Jana Stefaniego. Uważam, iż dysertacja ta w pełni zasługuje na opublikowanie w formie książkowej. Będzie z pewnością wspaniałym źródłem wiedzy o tym tak ważnym dla kultury narodowej dziele.

Konkluzja

Po dokładnym zapoznaniu się z pracą doktorską p. Adama Banaszaka, zawierającą dzieło artystyczne i jego opis stwierdzam, iż oba jej elementy ukazują ogromny potencjał artystyczny i naukowy doktoranta. Jestem pod dużym wrażeniem jego kompetencji kapelmistrzowskich jak i ogromnej wiedzy muzycznej i historycznej. Biorąc pod uwagę wysoką wartość pracy doktorskiej, jej unikatowość

stwierdzam, iż spełnia ona wymagania określone w art. 13. Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 roku. Wnoszę zatem o jej przyjęcie i dopuszczenie do publicznej obrony.

prof. Marek Pijarowski